

N. M. II, 290.

n. 56, 12.

X 2346552

II k  
3432

ARNOLDI MAURITII  
HOLTERMANNI,

I. V. D. CONSILIARII HASSIACI ET PAND. P. P. ORD.

DE

VARIO JURIS VSV  
ET ABVSV IN CVRIIS  
ET CANCELLARIIS,

Vom

Sebrauch und Schreibbrauch  
der Rechten in Landeleuten  
und Rathhäusern.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK  
HALLE (SAALE)



BIBLIOTHECA  
POMICKAVIANA

VITEMBERGAE,  
RECUSA IN OFFICINA HAKIANA.  
MDCXXXIX.

66



ARNOLDI MARRITII  
HOLLERMANNI  
I. V. D. CONSILIIII MASSACI ET RAVEN. P. ORD.

DE  
VARIO JURE VSV  
ET ABVSU IN CARIS  
ET CANCELLARIIS

Sum  
Guarantia und Sicherheit  
Der Reichen in Brandenburg  
und Preussland



1717  
1718  
1719  
1720  
1721  
1722  
1723  
1724  
1725  
1726  
1727  
1728  
1729  
1730  
1731  
1732  
1733  
1734  
1735  
1736  
1737  
1738  
1739  
1740  
1741  
1742  
1743  
1744  
1745  
1746  
1747  
1748  
1749  
1750





DE  
VARIO IVRIS VSV  
ET ABVSV.

THES. I.

**N**on communio *Platonica* sed *Justitia* est præstantissimum litium, processuum & controversiarum remedium: hæc ergo vigere debet in foro, Curia, Cancellaria aut alio quocunque Prætorio: quæ omnia si recte atque ordine constituta, perfugium præbent & asyllum non tantum vi & armis oppressis sed & injuri affectis, aut qui ob inopiam a potentioribus jus suum consequi non possunt: ob hanc causam jura inventa & Judicia constituta, ne tenuiores & inferiores potentioribus semper sint obnoxii: ne a præsidio juris pauperes arceantur: quare si hi ob suam inopiam, ambitum vel adversarii potentiam Advocatum & Patronum non inveniebant, Prætor iis aliquem ex officio dabat: quo exemplo hodie multis in locis inopum causis certo & publico stipendio est destinatus Patronus. Forum ergo & Curia Juris & Justitiæ fuit promtuarium olim, prudentiæ Juridicæ quasi apertum supplicii innocentiaæ atque simplicitati sacrarium. Hodie multis in locis hominum ambitione & temporum conversione factum hoc est proh dolet! Juris & Justitiæ conditorium: cujus

aditus angustior factus quam ut destituta simplicitas facile eo penetrare possit: qui intrant ad primos actus litium hilares ingrediuntur, quasi *Beneventum* venerint, ast in litium catastrophis quasi *Malevento* tristes & vultuosi domum redeunt, etsi victores; quia controversiarum alimentis, multum fortis decoctum, care enim in foro emitur litigandi experimentum, in quo tanquam in nudinis, non tantum *JUS* sed & sæpe *injuria* est tibi redimenda, si jus tuum servare cupis: Lis liti hic agnascitur. Pragmaticis præsertim malis jucundum saltare orchestra contentions & discordiæ, imo in litium mæandris consenescere: nec his tantum, sed homines etiam litium fugitantes, lites abrumpere etsi velint, non tamen pro lubitu possunt, sed versuram quasi facere coguntur, altius statim luto negotiorum hærentes: signum quod hodie Judiciorum aditus non sint obsepti, sed exirus: quod verum esse, clare apparet si res alicui sit cum assiduo quasi fori alumno & Appianæ perviciæ Litigatore, qui, nisi prorsus in suas leges, condiciones nec ferre nec accipere destinavit: hic intra orbem litium quasi conclusus, quomodo quæso sine jactura facultatum, sine suggillatione queat erumpere? Causa tot litium unde, nisi a perfidia & calumnia? unde immortalitas, nisi a fraudibus & tergiversationibus? Sententiarum inconstantia, nisi ab iniquitate, impostura, juris perturbatione, & imperitia. Ob sumptuum immensorum necessitatem, tenuiores a jure suo arcentur, ut tolerabilior sit *injuria* quam *judicium*: ut opprimi sæpe sit satius quam vindicari: Hodie ergo cum *Seneca lib. 2. d. Tranq.* forum & Curiam loca possumus dicere, *exercendis in publico vitiis destinata.*

Th. II.

**L**itigare per se non est malum, nec Christiano simpliciter prohibendum, non tamen omnibus expedit tam propter honesta-

honestatem quam pacem: quis sine peccato iudicio potest exire? annon ubi lites, etiam sunt discordiæ, odia, injuriæ, sæpe cædes? Quot sunt litigantium incommoda? Quot causæ pereunt Juris inopia? quot Pragmaticorum culpa & perfidia? Quot suo quodam occidunt fato, vi infamiæ aut a pecunia male valentes? *Lites perduntur, quæ paupertate reguntur.* Et confidentia & diffidentia nimia hic periculosa est: hæc vexat, illa fallit: sæpe præstat semel vinci, quam sæpius vincere, potest enim victoria esse Cadmæa. Et o quam multos pœnitet victoriæ forensis! Victoria trium processuum in Cancellaria vel Curia sæpe divitem facit divertere ad miserabile Hospitalis remedium. Si hoc fit triumphanti, quid fiet succumbenti? Noli ergo litigare, solve potius quod debes: præstat jactum litis facere quam naufragium census: seges enim litis feminis sæpe plus poscit quam redditura est messis. Dubia martis hic alea, multos perducit ad tabem litigatores, unde domus eorum collabuntur, ut & mures inde migrare teneantur. *Honor ergo est homini separare se a contentionibus: omnes stulti miscentur contumeliis, Prov. c. 10.* Honor est imo heroicæ virtutis opus, reconciliatio & amicitia: magnanimus est qui in pace poscenda alterum prævenit: annon Deus gratia sua prævenit peccatores, in Christo mundum sibi reconcilians. Væ redemptoribus lirim: applicari possunt iis omnes plagæ Ægyptiorum in V. T.

*Sanguis, Rana, Culex, Muscæ, moritur pecus, ulcus.*

*Grando, Locustæ, Nox, Mors prius orta necans.*

Qui ergo debet litigare litiget, sed in veritate, iudicio, & justitia: aut ei qui in iudicio vult tollere tunicam det ei & pallium suum. Jam ait Apostolus, *1. Cor. 6. delictum est in vobis quia iudicia habetis inter vos.* Lis nulla, toga rara, referunt Poetæ ad vitæ beatitudinem. Vix vir bonus præsumitur frequens litiga-

tigator: Remedia ergo litium, quatenus possunt observari debent; *Patientia*; *Eccles. c. 28. abstine a lite & minues peccatum.* *Jus jurandum*, maximum litium expediendarum remedium: *pena* plus petitionum & infama damnatorum in actionibus bonæ fidei: vocatio ad Syndicatum, privatio cinguli, restrictio licentiæ provocandi, tentatio concordia, cum macra sit melior concordia quam pinguis sententia. Utinam constituti essent in hanc rem publici arbitri! Cur non etiam judicarium vestigal posset instituere Princeps, ut duos aureos quilibet actor solvat Fisco, recipiendos si jure litigasset, relinquendos, si perperam.

Th. III.

**S**i litigandum est, coram Judice est litigandum, hic jus dicitur populo, & Salvator ejus dicitur *Jud. c. 3. v. 9.* scilicet, secundarius: quod apud Romanos *Dictatorum*, hoc apud Judæos fuit fere officium *Judicum*: Debet esse Vir, bonus, publica auctoritate constitutus, juris dicendi & æquitatis statuendæ Peritus. Princeps solus negotiis suis dijudicandis non sufficit, per alios ergo hoc faciet, sed viros potentes, timentes Deum, in quibus est veritas, qui oderint avaritiam. *Exod. 18.* Hi *Di* vocantur, quia Dei judicium est. *Deur. 1. Exod. c. 12.* Deus cum *Adamo* primum Judicium exercuit & exercebit quoque ultimum: Deum ergo bonus Judex præ oculis habebit, *Sap. c. 6.* Deus quoque eriteorum propugnator & defensor, contra quoscunque etiam Dæmonum & sagarum insitum odium; quas si cum aliis publicorum criminum reis non puniant, criminum participes fiunt, & ipsi puniendi. *1. Reg. 15.* caute tamen & juxta præscriptum legum hic procedent, ne forte eradicent cum Zizania triticum: omnia enim scandala quomodo de mundo possunt tollere? Zelum immoderatum quam non regit lex & ratio hic damno: capita hominum  
non

non sunt pilæ, quas leviter & temere jacere licet, aut ad levissimum rumusculum torquere sine gravissimis indicibus *arg. l. i. ff. de quæst.* Theologos volo, & Jctos sæpe & Academias consulat, non proprio confidat ingenio, quum aliquem conjicit in equuleum. O arduum & horrendum munus Judicis!

*Vos quibus Rector maris atque terræ  
Jus dedit magnum necis atque vitæ  
Ponite inflatos tumidosque vultus,  
Quicquid a Vobis minor extimescit,  
Major hoc vobis dominus minatur.*

#### Th. IV.

**J**udex ergo in judicio gravius errat, quam privatus: peccata illius & perperam judicata sparguntur in omnes, perinde ut gubernator, non vero si aliquis nautarum erret, si delinquat, commune est infortunium omnibus navigantibus: Non sequetur hic propriam opinionem & phantasiam, sed leges, probata & allegata. *l. illicitas. ff. veritatis ff. d. off. Præs. l. f. C. d. pen. Jud. qui mal. jud. ex credulitate sua neminem debet condemnare etsi sciat innocentem, cum sit persona hic publica: & hæc una ex miseriis Judicum, sequi sententiam alienam. Aug. lib. 19. d. civ. Dei. c. 16.* Sed periculum nullum subest, si testes accurate examinentur, aut ipse induat personam testis, remisso reo ad superiorem Judicem, aut alio modo consulat innocenti sine scandalo vel per fugam. Nonnunquam potest aliquem condemnare etsi nullus sit accusator vel actor, & fallit illud, wo kein Kläger ist, da ist auch kein Richter. Cum crimen scilicet est notorium, aut contumacia præstat locum accusatoris, aut virtualis sit accusator, infamia publica ad instituendam inquisitionem. In sententia tamen ferenda

renda ne semper sit pedarius vel Judex ad idem: uti nec ad-  
fessores debent esse assentatores: discrepantes etiam in fe-  
rendis sententiis, non ideo odio habendi; nec spernenda  
sententia plurimorum concordans, nec in dubio discenden-  
dum a Judicio multorum, quanquam a singularibus opinio-  
nibus temperare sibi debeat Judex, & potius glossæ ordinariæ  
inhærere, ut *Bononienses Caroccio* & ductor navis timoni. Sub-  
tilitas nimia absita judiciis, inimica est sapientiæ & simplici-  
tati & in juris interpretatione, juris sæpe rationem & æquita-  
tem evertit, sunt Judices Legum interpretes non domini ut  
ad libidinem eas interpretentur & ita perfringant Iustitiam  
ipsam, quæ non ingenio hominum sed ex artis facultate æsti-  
manda: animi sæpe est ingenui, cum multis errare quam uno.  
Illi omnia desunt qui sibi nihil deesse putat: quisque ergo sua  
verecunde & modeste æstimabit, aliena callide & magnifi-  
ce: modestia maxima, aliena plaris quam sua facere. *Tibe-  
rius* olim satis prudens, nihil ex sese, sed minima quæque ad  
Senatum retulit: in quo omnia bene sese habebant, quam diu  
aberat discordia, pervicacia & simultas inter collegas. Colle-  
gio concordi nil firmiter ad firmandam Rempubliam. Fa-  
teor, singulos dissentire fas est sed re integra, ast peracta &  
perfecta, quod pluribus placuit tuendum. Allegationes Do-  
ctorum variorum Judices fatigat & cui bono fiunt? non enim  
ex auctorum opinionibus pendet legum auctoritas, sed ex  
hac pendet Doctorum opinio. Utinam jus certum statue-  
retur! quod pragmaticorum astutiis, non fingeretur ac re-  
fingeretur ut cera: unicum litium minuendarum & evita-  
ndarum remedium: hoc Judicum efficeret sententias certas,  
litem finientes, non litem ex lite generantes.

Th. V.



Th. V.  
**I**N omni recte constituto iudicio, quilibet Iudex, Magistratus, Senator, ab omni affectu liberum retinebit animum: in gratiam alicujus contra conscientiam nunquam iudicet: non sequatur *Themistoclem* adhuc puerum jactantem inter suos, *se Athenas totamque Græciam regere*: mirantibus cunctis respondet hoc; *Se suam habere matrem in potestate, matrem imperare Patri, Patrem vero Athenis consilia regere publica: Athenienses vero totius Græciæ Principes esse*: non sequatur *Darium* conjicientem *Danielem* in leonis foveam: non *Zedochicam* condemnantem *Jeremiam*, non etiam *Pilatum*: legis minister, imo lex sit viva, attendens non personarum sed causæ merita: non excandescat adversus malos, non moveatur precibus amicorum: *l. observandum. §. C. d. offic. Præsid. Nov. 17. c. 2.* Proh dolor! Necessarii, consanguinei, parentes, conjuges, fratres, affines, compatres, in expugnandis ludicum animis sæpe vim magnam habent: habent & alii affectus, coguntque sæpe iudices scientes volentes a recto tramite discedere, justis ac injustis rationem habere: occultum ut esset *Davidis* adulterium, sub specie prælii occidit *Uriam*: ut vineam sub juris prætextu occuparet *Naborhan* interfecit *Jesabel*. Non hoc officium boni & incorrupti Iudicis. Sol omnibus est communis, non alius peuperi quam diviti: ita erit & Iudex, uno oculo rem tantum spectabit, personis alterum claudet. Oculus fuit olim Justitiæ symbolum: ubi errat oculus ibi aberrat affectus. Poëtæ Iudices velatis pingunt oculis, ne in iudicio suspiciat personam ullam sed æque audiat parvum atque magnum, divitem ac pauperem: & si suum unicuique debet tribuere, æqualiter ei incogniti debent esse, parens, filius, servus, advena, dominus, amicus, inimicus, potens, impotens, sodalis, peregrinus, incola: sola cognita veritas; audi o Iudex per  
 B  
 Deum

Deum hic ipsam præscribentem hoc Deum, cujus tu vices geris & cujus est judicium. *Prov. 24. Deut. 1. v. 16. 17. Ioan. 24. Rom. 10. 12.* Justitia non novit patrem, non fratrem, solam veritatem novit: exiit personam Judicis, quisquis amicum induit: æquitas sinistram odii & amoris dextram ignorat: quare causæ pauperum non longius extrahendæ, & causæ divitum citius expediendæ: par debet esse utriusque ratio, nec vel longior ad probandum terminus vel informandum uni quam alteri est concedendus gratificandi studio: cur ergo sæpe in pauperum causis ostenditur rigor, in divitum dispensatio: cur illæ negligenter audiuntur, hæ subtiliter. Audiant *Jacobum Apostolum. c. 2. v. 1.* cur in Curiiis & Cancellariis, nilæque Justitiam frangit, quam malorum affectuum ingens varietas. *Kanutus* dum latrocinantes ultimo curaret supplicio affici, quidam exclamat e medio damnatorum, atque ego sum, *Principis Kanuti cognatus, jure etiam sanguinis ei devinctus,* quo Rex audito, respondit: *Cognato nostro ut honoratior sit locus, sublimiorem parare crucem.* *Iobannes Baptista Regis Herodis* personam non respexit. *Marci 6. v. 17.* Cognati, amici, honorandi, sed usque ad aras Justitiæ,

*Engner Nus, befreundter Rath,*

*Hat verderbt Troja, die grosse Stadt,*

Casus pro amico, est casus pro diabolo. O quam multæ sunt hodie Curiaë elingues, in quibus dicere quod velis periculofam, quod nolis miserum est, in quibus exulat amor veritatis & libertas, occupatur assentatio, adulatio & dissimulatio, exulat constantia: utinam exularet quoque privatum commodum, quod publico semper decebat cedere. Utinam non vitaretur judicia insufficientia regentium & incapacitas ex defectu eruditionis, & virtutum ad judicandum & consulendum necessariorum.

Th. VI.

Th. VI. *Præterea iudices in determinandis causis sicuti vitare volumus præcipitantiæ & tarditatem nimiam, ita ordinem sequi debent iudicalem. Hic adinventus est non tantum ad iudicii solennitatem, sed etiam ad iustitiæ naturalis conservationem. Cognitio causæ sententiam debet præcedere, aut hæc erit ipso iure nulla. Deo nihil est absconditum, in iudicando tamen Adamo, ut iudicibus seculi exemplum daret, hunc ordinem observavit c. Deus omnipotens. 2. q. 2. In puniendis Sodomitis Gen. 19. in Achan Ios. 7. in Villico. Luc. 17. & hunc quoque servabit in extremo iudicio, ad Tbeff. c. 4. Recte Nicodemus, nunquid lex nostra iudicat hominem nisi prius audierint ex ipso & cognoverint quid faciat. Ioan. c. 7. Temerarium iudicium sequitur iudicium perversum; quare, antequam scruteris ne reprehendas: intellige prius & tunc increpa: ex sola accusatione neminem condemna, reum quoque se defendentem audi & aliorum sententias & iudicia exquire: veritatem dies aperit, pœna dilata potest exigi, exacta revocari non potest. Seria res quando agitur, in mora multum est consilii. Alexander Severus re proposita Consiliariis, ad cogitandum dabat eis spatium, ne incogitati de rebus magnis sententiam dicere cogerentur, maxime in criminalibus; hic enim*

*Res tibi cum morte est, non est hæc alea lusus:*

*Te reus ante tremit, tu magis ipse treme.*

*Pedetentim hic Iudex procedat: nulla de morte hominis cogitatio longa. Præceps cavendum iudicium, ubi provocatio-  
ne error non potest corrigi. Optimus Iudex cito intelligit,  
lente iudicat. Non impetuoso animo aut præcipitato feret  
sententiam, sed sedendo, oculis apertis, manibus privatus:  
imo licet tot habeat oculos, quot fabulosus Argus, vix litibus  
examinandis universis sufficiet. Cito credebat Josua & a*

crisp

B 2

Ga

*Gabaonitis delusius est. Ios. c. 19. Ut ergo nocet præcipitantiã, ita & tarditas nocet justitiã, qua plus æquo producantur & laxantur judicia: imo convertuntur in amaritudinem & fructus Justitiã in absurdum: certe utilius est, cito causa cadere, quam post multos sæpe annos vincere, victoria Cadmæa. Hi Judices ex justitiã faciunt justitium: non vocant in jus sed in injuriam, ob tot ditationum corollaria, intercessionem futiles, provocaciones improbas, postulationes protervas, eremodicia affectata. Quid hisce justitiã est aliud, quam constans & perpetua voluptas jus suum cuique promittendi. Lites ita videmus non iustitiales sed seculares hoc tempore & hac morum iniquitate: o quantum hoc peccatum! Profecto ex majoribus hujus mundi plagis & afflictionibus cum sint processus, annon maximã erit charitatis illos impedire, aut saltem quam potest fieri brevissime devinire: ne Judicii ordo & processus, fiant ambages, confusio, labyrinthus, asyllum calumniã, scopulus aut vadum, in quo causã seculis aliquot adhærescant. Saluberrima ergo fuit constitutio Justiniani in l. properandum. Cod. de jud. l. fin. C. ut intra certum temp. quæst. crim. termin. utinam servaretur ita, ne fugiens prolixitatem incidat in noxiam brevitatem!*

## Th. VII.

**C**ancellariã, Curia, Judicia, publica sunt functiones, Dei Administrationes, ergo ad has eligendi viri sapientes, timentes Deum, qui oderint avaritiam: qui dignitatem criminibus non prostituunt, qui magistratum non pecunia, aut fautoribus sed virtutibus ambiunt. Utinam nemo admitteretur, nisi a fordibus, ambitione & ambitu purus. Ambitus quæcunque facit, ambitio facere compellit. Rectius inviti quam ambientes in administratione collocantur: hi excludunt pauperes & probos, & pecuniam ad mercandum non habentes: quare

quare ambitus crimini variis legibus in Republica Romana obviam itum: Lege *Calpurnia, Tullia, Petilia, Papiria, Iulia, & Novella Iustiniani* 8. ut Judices sine quoque suffragio fiant. *l. ult. C. ad l. Iul. repetund.* Sed o tempora, o mores! ubi nunc sunt candidati illi veterum? Ubi nunc non sunt dantes & accipientes? Hi si non essent, & illi cessarent. Quis gratis hodie promoveretur? quis in honorum petitione non in verecunde ambitiosus? quis quando eos est adeptus, in superbiam non extollitur insolens & intolerabilis? Hic gloriatur se praesse, non curat prodesse: imo se statim meliorem praesumit, quia se cernit superiorem: amicos priores dedignatur, ignorat jam notos, externos comitatur, antiquos contemnit, vultum avertit, cervicem erigit, fastum ostendit, grandia loquitur, subditis est onerosus, gravis & importunus. Jurisdictionis officia vendere, & addicere plus licitanti, quid aliud est, quam doctæ industriæ & veræ gloriæ stimulos retundere & contra pecuniæ studium & avaritiam commendare? quam in exilium pellere omnes bonas artes ac tenebris damnare omnes virtutes? Qui ergo a Rep. omnem sordium & concussionis labem vult exulare, dignitates & honores dignis gratis debet largiri non auro & muneribus venalibus habere: qui enim magistratum mercari didicit, nunquam munera capere discet, aut sine muneribus aliquid facere volet. Annon Magistratus bonum est publicum civitatis, quod tantum virtuti debetur? Nundinari Magistratus omnis malitiæ initium & finis est: unicum malæ constitutæ Reip. argumentum: imo melius in curiis se res habebunt, si nulli commendarentur sed tantum merita investigarentur, nam vix ulla commendatio sine fuco est. Idonei ergo rebus gerendis præficiendi, probi, docti, prudentes, quos nec ambitio, nec gratia, nec simulatio virtutis aut doctrinæ, nec æstimatio ficta & vulgaris commen-

dat

dat. Princeps ergo innocendis subditorum suorum virtutibus non debet esse negligens, ne insinuentur in notitiam ejus doctrina & virtute vacui; ne arceantur ab eo calumnia, detractioe & invidia meliores, ne doctiores cogantur studia sua deplorare & parvam virtutis & scientiæ æstimationem.

*Ad Heu quorsum in studiis miseri consumpsimus ævum?*

*Sunt Musæ mulla nostraque fama, famas.*

Quoties honores & dignitates indignis exhibitæ, in eorum commutati sunt ruinam? Quoties infelix gloriæ & honoris cupiditas immoderatus appetita & usurpata nocuit? *Sophonius Tigellinus* præfecturam Prætorii adeptus, ad guttur usque plenus vento ambitionis, sectis faucibus novacula vitam misere finivit. *Sicus Cancellarius* decapitatus in arce Mediolanensi, antequam cervicem præberet lictori, dixit: *a me il capo, aze il stazol*: ita sæpe inter maximam fortunam & ultimam nil interest. *Summum ad gradum claritatis cum veneris, consistes ægre; & citius quam descendas, decides*: quare ad regimen homo venire debet, sicut ad furcam, ne dum in summo exaltatur, illaqueatus cadat. Quare o Deus, concede mihi pauca habere & nullius indigere: modicis rebus longius ævum est: & tandem eadem moriendi necessitas omnes involvit, quæ vilissimum medicum. Male ergo terra, Salve cælum!

Th. p. VII.

**V**T Cancellariæ & Curia vacent omni defectu, requiritur in primis, ut Judicium in his persona omni virtute emineat: hic enim de alterius errore debet judicare, qui non habet, quod in seipso condemnet. In Judicium ergo numerum admittimus etiam peregrinos & externos: invidiose peregrinitas non nunquam ab indigenis objicitur, cum virtus debeat esse patria: recte *Cicero* suis respondit adversariis, *peregrini non habendi, quorum jam & nomen & honor, urbi & hominum fama & sermonibus inveteravit.* Spurius ad magistratum hunc non

non admittimus multarum civitatum & populorum exemplo. *Deut. 23. l. generaliter. ff. spurios. ff. d. decur. l. honor. ff. d. mun. & honor.* Senes tamen junioribus hic præferimus, ob sapientiam, experientiam & multarum rerum usum, tertium illorum oculum. Adolescentia docta potest esse, at non est prudens, nec habet auctoritatem: ad honores evecti, pejora facilius audiunt juvenes, & per hos labefactata sæpe Reipublicæ, restituta sunt a senioribus: illi prius remis quam gubernaculis admovendi: horum plus valet umbra, quam gladius. Hi ergo potius in tribunalibus collocandi, quam juvenes vertibiles, gloriosi, inconstantes, nimis creduli, animosi, impatientes, inexperti, omnia assertive dicentes, ut de seipsis opinionem faciant, quod omnia sciant, cum tamen pauca firmiter cognoscant: apud Romanos non nisi senex fiebat Senator, juniores prius consilii publici spectatores, quam confortes exstiteré. *Celsus* tamen adolescens admodum jus civile interpretatus est. *l. 9. ff. d. verb. obl. Nerva* filius ætatis suæ anno XVII. de jure respondit. *l. 1. ff. d. postul.* Nec ab honoribus pauperes excludendi sunt, abundantes bonis animi, justitiæ, sapientiæ & pietatis auro. *Bajazetes* exprobrabat *Tamerlani* natale pastoritium: respondit ille. *Nescis & ex lana ovium purpuras Regum fieri.* Pellime hodie, census sæpe facit Magistratus & Scabinos, ac si probitas & sapientia sita esset in magnitudine possessionis & non in bono animi statu: infans infans: est divitiæ innocenter partæ & modeste habitæ, ad commendationem Judicis faciunt, si iis bene utatur; facilius alieno & muneribus abstinerebit, minus a populo contemnitur, majori auctoritate valebit: utraque extrema ergo hic vitanda? *Scipioni* & *Æmliano* neque *Sulpitium* neque *Corzam* mitti in Hispaniam placuit, quod alter nihil haberet, alteri nihil

nihil satis esset. Decor & forma, in apta quadam membro-  
rum figura consistens eximium Dei donum est & Magistrat-  
um seu Judicem ornat, cum facies cujusque mentis sit for-  
ma, imo deformis vix bonos habere possit mores, quia mā-  
gnis mentibus digna corporum domicilia metari cense-  
tur ipsa natura; scientiam tamen & doctrinam præferi-  
mus: hæc per se est de numero bonorum honorabilium: *ubi  
non est scientia, non est bonum. Prov. c. 13.* Jurisprudencia Judi-  
ci per necessaria: jus quomodo dicet, qui id non caller? Stul-  
ti hoc despiciunt. *Est malum quod vidi sub Sole quasi per erro-  
rem egrediens a facie Principis: positum stultum in dignitate  
sublimi & divites sedere deorsum: vidi servos in equis & Prin-  
cipes ambulantes super terram quasi servos. Eccles. c. 10.* Annon  
quotidie hoc ipsum videtur, divites in sapientia & doctrina,  
divites operibus bonis, sedent deorsum tanquam ignobiles &  
non admittuntur ad officia & magistratus, aut imprudentes,  
indocti & inculti promoventur ad dignitates, sedentque in  
sublimi ut cæci ad foveam: cum tamen fundamentum &  
fons omnis veræ felicitatis, laurus perpetuo virens & nun-  
quam marcescens sit doctrina & peritia, cum pietate & probi-  
tate conjuncta: absque his virtutibus, quid sunt Judices, Con-  
siliarii, Prætores, Scabini, Consules? pyxides venustæ, veneran-  
da nomina, pulchra vasa: aperi, inspice, in iis nec conscientiam  
nec scientiam invenies: o testas famias & pulchras, sed  
vacuas: justitiæ larvas, non effigies veras!

Th. IX.

**P**roximus *Justitiæ modus est severitas*, quæ & in Judice bono  
valere debet, rigida scilicet & immota justitia, qua regna &  
Respublicæ florent, scelera & flagitia removentur, virtutes  
promoventur, agri, viæ, maria frequentantur, & ubiq; regnat  
securitas ac tranquillitas. Hæc severitas non debet modum  
exce-



excedere; in parvis si est nimia, dicitur *morositas*: in medio-  
 cribus, *acerbitas*, in magnis, *feritas*: hæc vacet, ne alantur pec-  
 cata spe impunitatis; ne summum jus summa fiat injuria,  
 quando æquitatem non repudiat, sola verba legis fervere ur-  
 gens, quod vetat *l. 88. ff. d. R. I.* Simulata & ficta severitate nihil  
 est ineptius, hæc parit in iustitiam, concipit dolorem, parit  
 iniquitatem, summo jure qui in aliis usi fuere, ipsi sæpe propri-  
 um rigorem experiri coguntur: qui aliorum sanguine dele-  
 ctabatur, suo se respergi ingemuit. Qui ambitionis ulnis, quod  
 non debet, amplectitur, quod tenet, amittit. In eodem pati-  
 bulo suspensus est superbus *Aman*, quod ipse *Mardocheo*  
 paraverat: abutitur Magistratus gladio iustitiæ, quem gestat  
 ad defensionem bonorum & vindictam malorum, si imme-  
 mor misericordiæ, clementiæ & æquitatis, observet solum ri-  
 gorem: sine misericordia Iustitia est crudelitas, sine iustitia  
 misericordia est fatuitas. Nisi æquum & bonum jus ipsam  
 moderaretur, summum jus, ut dictum, summa esset injuria.  
*Non sis nimium justus.* In parvis abire nonnunquam debe-  
 mus a iustitia, si in magnis eam volumus esse salvam. Æqui-  
 tas est æquilibrium iustitiæ, ne rigor iustitiam superet aut vio-  
 let, neve nimia levitas eam perdat & obruat: minus tamen de-  
 linquitur in lenitate, quam in rigore: illi mederi licet, huic ne-  
 quaquam: præstat accusatam absolvere injuste, quam injuste  
 perdere, si peccandum est in iudicio: illud est peccatum, hoc  
 impietas. Sanctius est prodesse malis propter bonos, quam  
 bonis deesse propter malos. Melius nocentem absolvere  
 quam innocentem condemnare. In dubiis semper humani-  
 tas declinat in leviolem. Æquitas tamen non scripta, si a jure  
 scripto non dissidet, Judices pro jure scripto ferent sententi-  
 am contra æquitatem. *arg. l. i. C. d. H. & const. Princ.* nec ima-  
 ginariam ad libitum capitis cerebrinam elicere debent æqui-  
 tatem.

C

tatem. Judex itaque eriminosum ex una parte castigando ob culpæ demeritum, ex altera ei compatiatur, quia est proximus ejus. *Vera justitia compassionem habet, falsa vero dedignationem*: ideo Magistratum ipsum nolunt esse debere supplicii spectatorem: Ipse Nero jussit scelera, non spectavit: ferina enim rabies est, sanguine & vulneribus gaudere. Vituperandus *Caligula*, qui pœnis reorum cupidissime interfuit. Vituperandi qui nova & acerba nimis excogitant supplicia: qui puniendi causam habent, modum non habent, cum odisse debeamus peccata, non homines, quare constituti in Curia & Cancellaria Judices, tractare debent subditos cum misericordia. *Pericles* morti vicinus, hoc uno volebat laudari, quod nemo propter ipsum unquam pullam induisset vestem. o Judices, utinam sub vitæ finem pro se quisque ita gloriari possit: *propter me nemo atratus fuit, nemo ingemuit, nemo oculos terfit.* o clementia nomen non tantum habes e cælo, sed etiam cœlum dabis! excessus tamen hic vitandus, ne plus noceat sæpe patientia Judicum quam rigor: quia æque mali sunt, sub quibus omnia licent quam sub quibus nihil: non omnis qui parcit amicus est, nec omnis qui verberat inimicus: nocet bonis, qui parcit malis. Ideo *Maximilianus I.* loca destinata suppliciis fontium præterire solens, *salve*, dicebat, *sancta justitia*: quia *benedictum est lignum per quod fit justitia.* Qua fronte laudatur aliquis, qui erga sceleratos se mitem præbet? Si cum mansuetudine justitia non est conjuncta, Judicum in facinorosos lenitas, nil aliud est quam in bonos crudelitas, & grave ad quodvis scelus malum: adsit ergo

*Regula peccatis, quæ penas irroget aquas.*

Th. X.

**V**eri & fortes debent esse Curiarum Judices: hoc vult *Eccles. c. 7.* *Noli querere fieri judex, nisi valeas irrumperè iniqui-*

*iniquitates, ne forte perirescas faciem potentis & ponas scandalum in agilitate tua: Pilatus talis non fuit, timuit enim & a proprio conscientiae dictamine recessit, cum Christum fateretur innocentem: Si hunc dimittis non eris amicus Caesaris. Ita Judicialis muneris functio inane erit nomen, formularia & detunctoria tantum observatio. Quisquis veritatem metu alicujus potentiae occultat, iram Dei super se provocat, quia magis timet hominem quam Deum: multo magis iram Dei contra se provocat, qui veritatem opprimit & condemnat propter metum superioris potentiae. Proprium itaque Judicis erit veritatem tueri & semper profiteri: animus ejus propter formidinem consilio non debet privari aut turbari, aut flecti potentia hominum amplissimis dignitatibus ornatorum, sed semper manere liber, recti justique tenax, ut si fractus illabatur orbis, impavidum feriant ruinae. Vir justus quasi cubus est, qui ad omnem volubilis fortunae motum, firmus fixusque obsistit. A Justitia ergo non deviat amore consanguinitatis aut carnalis amicitiae. Quid enim sunt nepotes? saepe non sunt amici, quando nil potes? Quid affinis, nisi ad fines, scilicet tuos quos expectant? Non attendit ad personae qualitatem: fortissimus est, quem nec amor movet, nec timor terret, nec lucrum allicit, nec jactura debilitat nec amici superant, nec respectus aliquis a recto detorquet. Cleon ad Republicae gubernacula evocatus, omnibus notis ac consanguineis unum in locum convocatis, ait, omnem sese nunc amicitiae, familiaritatis ac sanguinis memoriam juraque deponere, ne fortasse caeco quodam erga eos affectu adductus a justitiae tramite & aequo dijudicando desisteret. Robore animi Magistratui hic opus, quando pro communibus commodis tot adire inimicitias, tot subire tempestates, & toties dimicare debet cum audacibus & potentioribus improbis: ut adversa, quae contingere solent,*

constanter ferat, v. g. si existant seditiones, quæ industria componi non possunt, fortioribus remediis sunt coercendæ; existunt aliæ sæpe difficultates & pericula, quibus vigilando agendo & multa prospiciendo firmiter occurrendum est; hinc non illa sunt clara & utilia minus quæ in toga quam quæ in caliga geruntur. Populi iniquitates velut catenæ Judicem circumdant & vinciunt; fortitudine indiget ad has dirumpendas. Memorabile est illud ex Annalibus Angliæ: *Henrici IV. Regis filium, cum servum quem perditè diligebat, omni conatu a tribunali abripere contendisset, furentius in Senarum irruisse: populus vidit hoc ac pertimuit: at Judex vir justus & fortis hæredem Regni sic excepit: accelera huc furiose juvenis, gladio quo eodem jam minitaris hoc meum senile pectus, si placet, percute: nam moriar potius, quam hoc exemplum patiar. Locus quo nunc abuteris, tribunal tui patris est, Judex, quem invadis, personam tui patris gerit. Lex quam violas, te reum sceleris non filium Principis, accusat. Ego igitur tui patris nomine totiusque regni auctoritate te propter hoc facinus in carcerem abire jubeo: quo tonitru percussus Juvenis, gladium dejecit, seipsum sententiæ Judicis sponte submitit, & in vincula ultro se præcipitavit: qua tragædia aut comædia audita, Rex senex & sapiens, effusus in lachrimas: o me beatum, inquit, qui tam justum & fortem judicem, qui tam piûm & obedientem filium ante sepulebrum video. Fortis Judex scommata & convitia, quæ per se nullam vim habent, non curabit, intereunt etiam si ad animum solidum & sibi constantem applicantur. Socrates cum in Comædia taxaretur, ridebat: Polliagus vero seipsum strangulabat. At tu Christiane Judex attende Christum, medium ægritudinis tuæ: propter te pependit in ligno & nondum est vindicatus & tu vis vindicari, cur non vis tantum & talem Magistrum imitari? an nescis quod omnes*

omnes qui pie in Christo vere volunt, maxime Judices, qui officio suo probe fungi volunt, persecutionem patientur? quare tanquam pro anima tua & usque ad mortem certa pro justitia & Deus pro te expugnabit inimicos tuos. Fateor, grave est excidere Principis gratia: est multo gravius est excidere gratia magni Dei, a cujus nutu regna & imperia pendent. Est non accrescent ita dignitates alicui a Principe? Sed accrescent a Deo in æternaturo regno: est inglorius interea vives? In magna gloria est qui placet Deo? quid volatilia hæc gloria ad æternam cælorum? Fortitudinem tamen suam Judex nunquam contra Justitiam applicabit, ut per impressionem, alteri parti æquior, alteram violenta jurisdictione territet: hoc esset a ratione ad violentiam discedere, jus in lege manuum habere, vi ac violentia jura dicere, qui non amplius sunt Judices sed gigantes. Recte *Tiberius* censuit non utendum Imperio & militibus, ubi legibus agi potest. Fortitudinis enim nullus usus nisi adsit Justitia: si omnes essemus justii, nihil etiam opus fortitudine. Sub prætextu potestatis & Justitiæ, heu quam multæ fiunt extorsiones, de quibus nemo conqueri audet!

## Th. XI.

**T**emperantiam quoque requirimus in Judicibus Curiarum & Magistratibus: hæc virtus affectus regit ac moderatur, ut congruant cum lege naturæ, ordine personarum, locorum, temporum. *Mansuetudo* iræ motum refrænât, tendentis in vindictam; *modestia* superflua non requirit: *Continentia* reprimit motum voluntatis commotæ ex impetu passionis. *Sine temperantia* feruntur sententiæ certi & definiti juris rationæ non temperatæ, nec sequutæ exemplorum verustatem, literarum fidem, monumentorum auctoritatem: quomodo aliis jura dicet, qui seipsum gubernare non potest? Qualis hic

custos, qui ipse custode indiget. Ex lege *Solonis* ebrius Magi-  
 stratus impune occidebatur: apud *Arbenienses* princeps e-  
 brius morte mulstabatur. *Plato* vinum iis prohibuit: suppri-  
 me voluptates & ita supprimeretur: hujus æstu qui fertur & oc-  
 cupatur, inquirendæ veritatis rationem amittit, quare in ira si-  
 lendum, differendum judicium, donec calor deserveat. *Omnia*  
*quæ iratus agit, errata postmodum intelliges.* Sententia ergo  
 nec hic præcipitanda aut exequenda. Recte Apostolus:  
*date locum iræ:* nec adversus eos quos malos putat Judex de-  
 bet excandescere *l. 19. ff. d. off. Præf.* Per iracundiam ergo  
 pænæ non sunt decernendæ: faciebat olim id *Augustus*, sed  
 incurrit hanc reprehensionem *Mecænat*, *Surge tandem car-*  
*nifex:* damnosæ sunt præcipites pænæ: Legem tulit *Theodo-*  
*sus*, nequis ultimo supplicio afficeretur ante XXX. diem a  
 sententia lata. Ab invidia etiam o Judex tibi tempera: hæc  
 radix omnium malorum, seminarium delictorum, materia  
 culparum. *Venenum aspidis sub labiis invidorum, os horum*  
*maledictione & amaritudine plenum est.* o livor quantam so-  
 les parere *partialitatem!* Ut ab illicito aspectu personarum si-  
 bi temperarent *Areopagitæ*, litium controversias noctu diju-  
 dicabant. Incontinens & luxuriosa vita, malorum Judicum  
 propria est: Continentia & corporis bonum est & in anima  
 temperantiam parit: absint a Curia prandia & cœnæ: apage  
 ista circæa pocula! Animus hic potius curandus quam cor-  
 pus: an ideo in Curiam veniendum, ut edamus, ut vivamus?  
 an hic ut in symposiis Græcorum audiendus ille tantum, qui  
 calicem habet? an nulla differentia constituenda inter Curi-  
 am & tabernam meritoriam? Sobrietas est mater sanitatis, &  
 hujus soror vinum modicum! sed o quam multi sunt, qui so-  
 rorem magis amant & sequuntur quam matrem. Vinosi  
 non sunt ad consultandum idonei. Frugalitas est magistra  
 sapien-

sapientium optimorumque consiliorum. *Spartiatæ* interrogati cur uinum parcissime biberent? Respondit *Leotycidas*: *ne pro nobis alii, sed nos potius pro aliis consultemus.* Fugite ergo o Iudices & Magistratus, istos excessus epularumque luxum & libidinem: seruate veram continentiam & animi moderationem: Vos quidem Dii estis, at certe ut plebejus homo morituri estis.

## Th. XII.

**M**ulta sunt negotia, infinitæ circumstantiæ, omnes tamen sedulo examinandæ ab eo qui recte judicare cupit: prudenter omnes conferendæ, ut quid singulæ vel solæ vel cum aliis conjunctæ ponderis habeant, cognoscant Iudices: Prudentia ergo opus est iis, id est, habitu illo practico, quo de bono humano quis secundum rationem facile consultat: quare nunquam sine virtutibus prudentia, vel sine prudentia reliquæ virtutes poterunt esse perfectæ. *Beatus homo, qui invenit sapientiam & qui affluit prudentia.* Hujus habitum duo gignunt in Iudice, alterum est, ut munita sit mens ejus cognitione & disciplina: alterum, ut spectaverit ipse negotia multa: nam solus ille ad singularia perpendenda cæcum habet animum: solus hic in universalium cognitione nihil videbit. Hac virtute qui caret, ut exocularus Cyclops quoquo versus porrigit manus & certo non utitur scopo, omnia agit ingentium tumultu, nullo judicio. Virtus hæc a *Providentia* dicitur, principali ejus parte: docet enim quomodo præsentia sint ordinanda, præterita cogitanda, futura providenda: nunc festinat, nunc cunctatur, ad singula intentus, tempera observat, locum, personas, causarum qualitates & quantitates expendit, nunc simulat, nunc dissimulat, ita ut in sententiis dicendis, prudentia salis in cibo rationem obtineat. *Esstote ergo prudentes, sicut serpentes: citra calliditatem tamen, quæ Justitiæ limites*

tes

tes egreditur & non solam honestatem spectat, sed perversa ratione huic preponit, lucrum, voluptatem, honores: quæ perversio defectum rationis non arguit, sed excessum. *Bonus* hinc dicitur *dolus*; qui fraudem & malas artes repellit; *malus*, per quem ad iniqua perversa impelluntur ingenia: subdoli & fallaces sunt hi, omnia referentes ad suas utilitates, callidi scrutatores latentium noxarum, astu pleni, versipelles, simplicitatis inimici, verba habent dubia, promissa parum fidelia, personæ fucatæ, iudicia haud quaquam recta, fictæ admonitiones, spectant in insidias, deceptiones, illusiones, parum tutæ sunt cum illis consuetudines ac commercia, cogitationes eorum plerumque id intendunt, ut fallant, ut per insidias & simulationes, quod cupiunt, assequantur, & magis gaudent se quippiam adeptos versutia & calliditate, quam simplicitate ac recta ratione. Tales si fiant & sint Iudices & Magistratus, ut impleant libidines & habendi cupiditatem, mente & cogitationibus suis nihil non versabunt. Nunquam ergo, calliditas, astus, fraus, dolus malus, fallacia, erit prudentia dicenda: simplicitatem & candorem in Iudicibus requiro, non linguam bilinguem: sit sermo eorum procedens ex corde, sicut procedit ex ore, est est, non non, *c. est Christus. X. de iurejur.* dolo agit, qui lingua ait, quod corde negat, aures enim humane iudicant talia esse verba nostra, qualia foris sonant. *c. humana. 22. q. 5.* a Jethro Moysi consilium datum, Iudices subsidiarios ut eligeret, in quibus sit veritas, a quibus absit simulatio, hypocrisis, adulatio: duplices corde a versatur Deus, amat candorem dictorum & factorum, in calumnias & falsa testimonia severe animadvertit. Egregia habemus exempla Iudicum, qui per prudentiam sagaciter veritatem invenerunt *in Salomone. 3. Reg. c. 3. in Daniele, in Petro Alphonso, Carolo Magno, Rudolpho Astriaco &c.* habemus etiam alia exempli,  
qui



qui callide & fraudulenter sub specie prudentiæ decipere alios voluerunt, sed ea numerare jam non vacat, alii jam late illa deduxerunt.

## Th. XIII.

**A**D superiores Judicum virtutes, quarta cardinalis debet accedere, *Justitia*, & nihil hoc monili pretiosius? bonus hic est circulus, si *justitia*, quærit, *prudentia* invenit, *fortitudo* vindicat, *temperantia* possidet. *Justitia* dicta est, quod vim sistat, quod in ea jus consistat, est juris status & habitus perquam justorum operationes fiunt: *constans* & *perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi*: omnium virtutum domina, regina & mater. *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? &c. qui operatur Justitiam*: hæc commune bonum spectat, nec se angustis quibusdam limitibus contineri patitur, sed effundit quaquaversum & omnes omnino complectitur. Neque Hesperus nec Lucifer tam est admirabilis quam *Justitia*. Stellam Serenissimi & loco & animo Celsissimi Hassiæ Landgravi gerunt pro insigniis suis, qua quasi particularius inavitantur, ut a Sole Justitiæ nunquam dimoveantur, nec prece, nec pretio, nec hominum potentia, terrore aut proprio interesse, aut ullo modo ac respectu occasum sentiant, sed huic porro inseparabiliter adhæreant, mane & vesperi, præcedendo ad instar *Luciferi*, seu ut *Hesperus* eam sequendo: ita fiet ut non tantum sicut stellæ in firmamento cæli, set ut *Sol ipse fulgebunt. Justi fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorum. Matr. c. 13.* Nullus ergo erit Judex sine *Justitia*: hæc in SS. per oculus perspicacissimi visus, cum inscriptione, *suum cuique*. Palma incorrupta ac senii nescia; Lanx & æquilibrium, momenta causarum ponderans. Hæc Dea Judicibus, Consiliariis, Magistratui perpetua debet esse comes: sanat enim vulnera populo-

pulorum, motus comprimit, pacem & otium cum dignitate constituit, vires Reip. firmat. Hæc veneranda & in exorabilis justitia jugiter colenda, solida ejus effigies in judiciis Curiarum & Cancellariarum retinenda, adumbrata & fucosa ejus, veram eminentem prorsus rejicienda ac detestanda. Retinebitur si sequantur Judicis leges præscriptas, non suam phantasiam aut præsumptam æquitatem: si non sequantur, fallunt & falluntur. O quam multi sunt hodie, in quibus desicit *Salsapientia* & *Sal securæ conscientia*: qui contra leges pronuntiant, mali Poëtæ qui præter Musicæ modulos canunt: in tota S. Scriptura nolunt reperiri hæc tria vocabula, FAVOR, FAVERE, FAVOR: quam pauci pollent *Briemensi Justitia*: quam pauci dantur *Becchyrii*. Hinc ipse *Alphonfus* Aragonum Rex omnes suos Judices monuit, ne quod suum rescriptum vel decretum fervarent, nisi quod jure & veritate niteretur. *Fridericus* Imp. laudandus, cum *Laudislaum* puerum Hungariæ & Bohemiæ Regem educaret, suaserunt nonnulli, ut unius corpusculi casu, sine invidia & infamia duo florentissima regna sibi adjungeret: *Fridericus*, cui Justitia pluris erat quam tot regnorum congeries, id noluit, & sceleratum hoc consilium salutaris hoc dicto repressit. *Quid ergo inquit divitem potius quam justum Regem me vultis?* Sanctissimum profecto verbum. Justitia plus solet ditare, quam quæ injusta sententia acquisita. Iniquo Judice & Consiliario nullum venenosius est animal: quare

*Discite justitiam moniti & non temnite Divos.*

Non deberis esse sicut Sol, qui alios calefaciens, in se tamen non habet calorem: ita & Vos ipsi non justii, aliis tamen administrabitis justitiam: perpendiculari similes eritis, quod prius in se est rectum, antequam illa quibus adhibetur, recta facit: regite passiones vestras, amate veritatem, excutite vanitatem, fugite avari-

avaritiam, magnum Dei timete iudicium, facite iudicium vestri & iustitiam alterius: qualis in se quisque est, talia cuique sunt quæ accipit non tam de sorte quam de electione conqueri possumus: si nos mala cogitamus, nos agitant mala: si mala quotidie sequimur, merito nos mala sequuntur. Quo magis sponte humanam iustitiam fugimus, eo magis iustitia nos divina invitos assequitur.

Th. XIV.

**M**agna præterea virtus est in iudicantibus, *integritas & incorruptibilitas*, si iustitia ad quæstum non abutantur, si iurisdictio illorum non sit alieni juris captio aut ambitiosa: si non committant crimen *concussionis* aut incurrant *Barratariam*: hæc corruptela iudicum & iudicorum omnium malorum est causa, flagitiorum finis & principium. Si auri sacra fames proserpit veneranda penetralia, quid potest esse securum? Ast malum hoc usque passim adeo inolevit, ut jam ex consuetudine vendantur leges, iura corrumpantur & sententia ipsa sit venalis, & *nulla jam causa esse possit, sine causa*: nihil pro dolor! tam munitum, quod pecunia expugnari non possit: mœrent captivæ polluto iudice leges: ubi nummus loquitur, Tulliani eloquii tuba raucescit. In gratis gratuitis & jejunæ comitatis vel *elictæ* non magna spes collocanda est: gratiæ prægnantes & gravidæ apud iustitiam & iudices magnam vim commendationis habent. Quis dicere nunc erubescit? *Quid mihi dabis ut tibi iustitiam administrem?* Quis in magistratu constitutus, parvo temporis spatio non ingentes congerit divitias? ratio potest dari vel esse hæc:

*Accusativus dum veneris ante tribunal,  
Proficit in nihilo, si veneris absque dativo:  
Nulli charus erit, si copia deficit ævis.*

De hominum iudiciis sui ævi quæstus est olim Solon: rogatus enim

enim quia esset lex? subjunxit, *araneæ tela*: hæc magnis rumpitur muscis, minores strangulat. *Diogenes* quendam duci conspicatus, qui ex æratio furatus erat phialam, *magni*, inquit, *fures parvum ducunt*. *Privatarum rerum fures in compedibus vitam agere, publicarum in auro & purpura, conspicuos incedere*, dicebat *Cato*! *Ibi fas, ubi plurima merces*. Sed hæc donationes in die iudicii quid aliud erunt quam damnationes? S. Scriptura ubique extollit refutantem munera *Psal. 14. 1. Reg. 12*. Justus *Aristides* interrogatus, quid esset iustitia: *nihil*, inquit, *alienum desiderare*. *Male verum examinat omnis corruptus Judex. vincita est sapientia lucro*. Tamdiu Regna & Respublicæ feliciter crescunt, quamdiu Magistratus & Judices suo neglecto, communi bono student. Horrendam maledictionem Deus in hos vibrat. *Deut. c. 27. v. 25. Psal. 25*. Arcendi ergo a Magistratibus, qui sunt avari & corrupibiles. Cupiditas quos semel invalit, in aureum quasi furorem vertit, quos nec mortis timor, nec extremi iudicii, nec ipse horror inferni a muneribus aut pecuniarum appetentia potest avertere. *Felix Cæsareæ Præfes* tremefactus est, disputante *Paulo* de iudicio extremo. *Act. 24*. non tamen satis efficax erat hic horrendi timor iudicii, nam inextinguibilem pecuniarum sitim in eo non poterat sedare: tremebant omnia corporis membra, nec tamen a dandis sibi ab Apostolo, ut sperabat pecuniis, oculos avertebat. O quam multi hodie inveniuntur *Felices*, sed revera *Infelices*. Huic vitio extirpando, quænam pænæ & minæ sufficiunt, abusus hic plus jam valet, quam tot optimæ leges & edicta: hæc enim chartæ atramento: ille inauratis literis cordi inscribitur: aspera leges intentant supplicia, ast nummi blanditiis sese inferunt. O magna sed occulta vis munerum! Quis munera dantem non redamaret? In *Ruscia* quidam vir opulentus canem sibi charum & mortuum, sepe-

livit

livi in cœmiterio. Judex ejus loci pecuniæ cupidus, virum hunc velut maximi criminis reum ad sepuniendum vocat, qui quinquaginta aureos secum ferens ad Officiatum devenit: & cum ob sepulturam canis in cœmiterio condemnatus esset ad carcerem, o Judex, inquit, si nosceres qua prudentia hic canis fuerit, non mirareris, quod sepulturam inter homines meruerit, nam fuit plusquam ingenio humano, in vita & præcipue in morte: testamentum enim in fine vitæ condidit & tibi quinquaginta aureos reliquit, quos mecum detuli: qua accepta pecunia Judex testamentum & sepulturam comprobans, virum absolvit. Ita auro capiuntur homines, ut laqueis aves. Ita, Xenia & dona excæcant oculos judicum. *Eccles. c. 20.* Quid prodest lucrum auri cum damno innocentia & integritatis?

*Judicis est recti nec munere nec prece flecti, &  
Sede sedens ista, Iudex inflexibilis sta.*

## Th. XV.

**Q**Væ de Curiarum & Cancelliarum Justitiæ usu & abusu diximus, de Judicum in ea virtutibus & vitiis, ea etiam extendenda sunt, ad Procuratores, Scribas, Secretarios & Advocatos. Procuratorum officium perquam necessarium esse non negamus. *l. 1. ff. de Procurat.*: imo proximum est advocato ejus officium, quia uterque in judicio alienam causam agit, Advocatus postulando, hic instar Domini curando. *§. pen. Inst. de iis per quos ag. poss.* Filius familias tamen quicquid ex procuratione sibi quæsit, non est quasi peculium castrense, auctoramentum scilicet doctrinæ alicujus vel ingenii, communes tantum præstat operas in sollicitanda & tractanda causa, non operam singularis doctrinæ & honestissimæ artis, ut Advocati, qui debet esse

D 3

*Antistes Justitiæ Jurisque tutor*

ac

ac vindex. Officium Procuratoris est privatum, non tam honorabile l. 34. C. de Decur. non tam dignitas quam onus: post litis contestationem litis dominus appellatur, & in causa sibi mandata factum ejus Domino nocet & prodest c. 1. 2. d. confess. in 6. quare causæ suæ debet esse custos, institor, Argus; peritus cautor & formularis, sine dolo & fraude, sine machinatione & fallacia defendere alterum boni viri arbitrari, & quia circa lites versatur, omnia mala noscere debet. *Siebard. in l. f. C. mandat.* non tamen facere. Vt Medicus notitiam habet non solum salubrium harbarum sed & venenorum & noxiorum pharmacorum: sed o quam multi reperiuntur, qui nunc in foro versantes tantum malitiæ non tantum addiscunt sed etiam in praxin deducunt, homines perversi & nequam, jura confundentes, lites suscitantes, transactiones rescindentes, dilationes innectentes, veritatem suppressentes, mendacium foventes, quæstrum sequentes, æquitatem vendentes, actionibus inhiantes, versutias concipientes, litium sarcinatores, vultuum, vocum ac nutuum aucupes, arcanorum captatores, homines circum foranei, aurum rapientes ut ignem naphtha: dum lis insidet animo tuo, verba eorum sunt blanda & butyrina, molliora oleo, révera tamen stri& gladii conscientias hominum pervertentes, judiciorum sanctitatem permutantibus, comperendinationibus judicia differentes, litigantium patrimonia abligurientes, ad tribunalia properantes tanquam ad auream messem, quorum nares si afflaverit uspiam rubiginosi aura Marsupii, ecce oculos Argi, manus Briarei, Sphyngarum ungues. Horum ergo patrociniū, annon recte dici potest, verum latrocinium. Æsopica gallina cum agrotaret, feli interroganti quasi ex benevolentia, quomodo vales? respondit: Recte, ait, sed si tu discedas,

Th. XVI.

## Th. XVI.

**S**cribarum quoque munus Curiis & Cancellariis est perquam necessarium, *arg. rubrica Cod. de tabulariis, Scribis & Logographis.* Sub Scribis continentur *notarii, exceptores,* qui acta Judicum scribebant. *1. inter eos. §. 1. ff. quib. ex caus. major: Regendarii. Nov. 15. Secretarii, Cancellarii: Scribarum fit mentio in facis literis, 2. Sam. 8. & 9. & 20. 2. Reg. 12. & 22. Jerem. 32. Matth. 2.* Ex Phariseis etiam aliqui erant *Scribae;* aliqui non: illi ita dicti, non quia simpliciter scribebant, sed quia erant *Legis periti,* & ex Prophetarum libris respondebant: ut hodie viri docti vocantur *literati, Grammatici, Philosophi. Esd. c. 8.* Cum esset *Scriba & ingeniosus in Lege Moysis quae data est a Domino Deo Israel, docere & facere.* Nomen hoc fuit dignitatis summæ, qualis erat *Cancellarii,* proximi a Rege, decreta nomine Regis concipientis, scribentis, promulgantis, leſitantis, qualis fuit *Sarajas Davidi. 2. Reg. c. 8. Sobna Ezechie 4. Reg. 18. de quo Symmachus. Quæstor es, Legum conditor, Regalis consilii parriceps, Justitiæ arbiter: Notarii a notis dicebantur veteribus usitatis: hodie sumitur pro persona publica auctoritate Pontificis vel Imperatoris, vel etiam aliorum qui id jus habent, ad id, constituta, ut contractus, ultimas voluntates, & alia hominum varia negotia in scripturam publicam & authenticam, redigat, ut plenam fidem illa tam ad præsentium quam posterorum memoriam faciant. Cavendum e in instrumenta conscribat super negotiis illicitis, ne ideo infamiam incurrat, aut privetur officio Notariatus: quare doctrina etiam in iis requiritur, ne nimia in peritia eorum destruat mundum & conscientias bonorum virorum ponat in magno discrimine. *Armarium Scribae, fortuna custorum est. Secretarii in officio sunt eminentiori, secundum Magistratus, Dominos, Duces, Reges ac Imperatores quibus infer-**

inferuiant. Principes his sua committunt secreta: hos, *Regis consilium solos decet scire gravissimos*. Tribuni dicuntur Notariorum *t. Cod. de primicerio & Notar.* Referuntur ad spectabiles & clarissimos: jus gladium gerendi & cingulum habebant. *Auxentius Imp. Licinii Secretarius*, qui cum ei mandaret, ut insignem ramum multis refertum uvis amputaret & idolo Bacchi offerret, & ille, utpote Christianus hoc facere recusaret, eiectus fuit e Curia & cingulo exutus.

Th. XVII.

**A**dvocatorum quoque hic mentio facienda, digni enim habentur honoribus omnibus *l. laudabile. l. i. C. de Adv. div. lud. l. 14. C. eod. l. 1. ff. d. var. & extr. cognit.* Quippe *Justitia procul dubio periret, si deesset qui justitiam allegaret.* Res sacra est clienti afflicto patrociniū præstare. Anteponenda vita boni Advocati vitæ multorum religiosorum, sacrificat sacrificium Justitiæ Domino, qui enim justitiam colit, Deo libat. A feris non discrepant homines soluti legibus. In ea Republica, quæ scripto jure regitur, Deos imperare affirmat *Aristoteles*. Verbum Dei quasi Advocatus fuit Davidis. Hic quasi os, manus & anima Regis est, colenda tanquam imago Dei viventis. *Alexander Imperator* quantopere amavit *Vlpianum. l. 4. C. locat. l. 4. C. d. contr. & comm. stip.* *Trajanus* nil sine *Neratio Prisco* decrevit, imo huic aliquando dixit, *commendo tibi Provincias, si quid mihi fatale contigerit.* Optimi Jcti & Consilarii, Principum omnium optimum reddiderunt *Anroninum Pium*. Alii plurimum tribuunt generis nobilitati, & *Cæsar* intellexit in eruditis esse aliquid stemmatibus præstantius: Mille equites, ait *Sigismundus* uno die facere possum, ast Doctorem unum ne mille quidem anis. *Alphonsus Rex* omnia optabat perdere, quam ut tantillum eruditioni suæ discederet. Scientiæ filiâ nobilitas, maxime



maxime *Iustitiæ* seu *civilis sapientiæ*, cujus res quasi erant partes, *cavere, respondere, judicare*. Hujus scientiæ cultores sunt Advocati, quæ excepta Theologia omnes excelsit artes: qua sublata nemini potest esse exploratum quid suum, quid alienum? Hinc JCrī ad omnium dignitatum apices promoti. *Minutium* Advocatum *Hieronymus* in numero ponit viro- rum illustrium? *Plinius* quantus fuit Advocatus? Pontifex *Clemens IV.* JCrī fuit, totius Galliæ primarius Advocatus. De horum variis & egregiis privilegiis, vide *Capollam* in *tract. de Imp. elig. in verbo: dignitas. Alexandrum* in *l. Centurio ff. d. vulg. & pup. subst.* Ob hæc excellere debent multis virtutibus & vitiis carere, observare tria illa juris præcepta, pauca verba sed multæ substantiæ. In consiliis non erunt contumaces, cum præstet recurrere quam male currere: sed adesse debet suadendi libertas & maturitas: horum consilia aver- sanda, quæ velocius quam asparagi cocta sunt: consilia cali- da prima specie lata sunt, tractatu dura, eventu tristia: *Ante consultationem* omnes debent affectus deponere: *In consulta- zione* ad tria respicere, ad objectum, ad finem, ad media. *Post consultationem*, ut consilium maneat secretum & mirabilia o- perabitur, si propalatur, annihilabitur. Dolendum hodie ob pravam hanc consuetudinem, qua consilia æstimamus bona vel mala si bene vel male successerint. *Plin. lib. 5. Ep. 21.* Quis dabit consilium, si etiam bonum consilium, damno sit? Si e- ventum præstare debet cum fide? Medicoritas tamen hic præferenda subtilitati ingenii; prægrandia ista acria & acuta ingenia minime sunt expediti consilii & novandis rebus a- ptiora quam gerendis. Laudandi hi Advocati & Consiliarii, qui plus Deum quam Principem timent: qui enim solius su- perioris ducuntur respectu, sunt idololatræ: qui solius Regni

E

vel

vel Reipublicæ, *Athei & Machiavellisæ*: qui sui ipsius, *Epicurei & Voluptuarii*: qui pietatis & Justitiæ, veri sunt Regni ac Reip. conservatores, ornamentum orbis, splendor civium, asyllum mundi, sanctissimus ordo & morum lumina. O quam pulchrum spectaculum!

## Th. XVIII.

**A**dvocatus *Jurisperitus*, ordinator litis, causæ ordinandæ Architectus, Juris, formularum & usus forensis erit callentissimus, ut omnes causarum cardines, articulos, perfugia ac subsidia possit noscere, examinare & scire in quo articulo sit positum robur & quasi fatum controversiæ, ne per negligentiam vel imprudentiam causam amitat. Titulum ergo & Gradum *Licentiæ* non pro forma aut fuce debet gerere, nullo habito respectu ad scientiam sed sola nummi probatione in pondere, numero & mensura, materia & forma: Syllabarii Doctorculi, solidioris omnis eruditionis expertes, in ludo litigatorio Analphabeti, infantes, segnes, improvidi: libros sæpe habentes ornatos & multos, ut docti & plurimæ lectionis videantur quos indoctos *Ludovicus II.* Galliæ Rex ob instructissimas Bibliothecas similes dicebat esse gibbosos, qui molem e dorso portarent eamque nunquam inspicerent. Quænam major est corruptela Judiciorum, quam hæc publica quasi indulgentia, in largiendis aut divendendis titulis Doctoratus, *Licentiæ & Advocaturæ*, quibus fretus Juventus, *cruda adhuc studia in forum propellit.* Certe nulli de Republica pejus merentur, quam qui *Licentiæ* concedendi jure tam licentiose utuntur. Facilitas hæc nervos industriæ Studioforum dissolvit, quibus intendendis unicum foret subsidium severa promotio, in qua non tantum expendenda esset peritia, sed animi quoque indoles, mores, vita, fama. *l. 2. C. d. dignit.* Generosior est *Jurisprudentia*, quam ut cum notatis, famo-

famosis, aut scelere aut turpitudine vitæ inquinatis debeat sociari. Unde ergo est, quod ex honestissimo studio tot prodeant rabulæ, liti um incitabula, turbatores concordia & quietis: quorum vita nil sordidius, ingenis nil obscurius, iudicis nihil magis plebejum, origine nihil ignobilius, fama nihil ignotius, scientia nihil ignorantius. Stellionatus crimen committitur ab his Professoribus, qui hos promovent in Doctores aut Advocatorum Collegium, contra l. 3. §. 4. C. d. Advoc. & l. 11. §. 1. C. eod. Horresco referens illud ex Politicis Adami Contzen. *Eos Academicos peccare mortaliter, qui gradibus & titulis insigniunt indignos, adeoque velut publico testimonio Tribunalibus ac Dei Ecclesiis imponunt.* Ob hanc facilitatem ad Doctoratum per argenteos Ducatones, & Patagones rogavit nonnemo Professores, annon equum suum ad eundem gradum admittere vellent; respondebant quod sic: *nam cum creaverimus asinum in Doctorem, cur non & equum?* Hinc illa sinistra vulgi iudicia passim audiuntur de ICTis & Advocatis, quod sint *bonorum extortores, legum contortores.* Cautio ergo prima erit, non suscipere patrocinium malarum causarum causæ bonæ urgendæ & præstandæ assiduitatem præstare, nihil enim circumspicis Advocatis est tam formidabile, quod diligentia sua præcavere non possint: Si autem hoc non possint, si ob varios in jure casus anxietas & fundamentum dubium in eos cadat, consulere debent Confratres peritiores: *saepe revelatur minori, quod major ignorat. c. esto. dist. 95.* Vir magnus qui futurus, nec seipsum, nec sua diligere, sed illud quod justum est, sive a se, sive ab alio quovis suggeratur: qui ignorantiam suam sapientiam opinantur, quamvis nihil sciant, scire tamen omnia arbitrantur: scientia moderata & modesta, amat, instruit: instructa non ideo minor esse timet, Recte Livius: *qui de sua unius sententia omnia gerit, superbum iudico*

*dico magis quam sapientem*: Sapientior omnibus eris, si ab omnibus discere volueris. *Quod tu non nostris, forsassis novis asellus.* In suo quisque negotio quis hebetior est, quam in alieno: turbida enim sunt consilia eorum, qui sibi suadent. Affectus Consiliarius pessimus. Sape caro & sanguis est causa malæ resolutionis: Recte *Decius* scribit, sibi molestum non esse, scripta sua a posterioribus argui: nam, inquit, iniquus essem Judex, si nollem ab aliis reprehendi, cum ipse solitus sim aliorum dicta oppugnare, pro veritate, non contradicendi studio. Nil ergo magis necessarium in causis arduis, quam consilium: sapientia & consilio florent Regna & Respublicæ: nullum certius præsagium ruinæ Principum ac Respublicæ, quam si Deus mentem illis ita imminuat, ut repudiat sapientum consiliis, homines provehant novos stolidos, imperitos, vecordes, adsentatores, qui omnia ad ipsorum gratiam faciunt & loquantur, quare sibi in tempore prospiciant, de viris ut loquuntur qualificatis, doctis sinceris, quibus illis æque ac pane quo vescendum, opus ac necesse est. *Müssen derwegen gottselige fromme Regenten, Fürsten und Herren darvor halten, daß treue fromme Diener und Gesinde, sie seyn Ausländische oder Einheimische, eine grosse Gabe Gottes, und daß es des Regenten höchster Schutz sey, wo er etliche treue Leute zu Hofe und in Aemptern hat: Dann ein eingiger böser Bube bey Hof kan viel Gutes verderben und verhindern: Theod. Reink. in polit. Bibl. par. 2. axiom. 59.*

## Th. XIX.

**B**oni Advocati officium est litigantibus se præbere consultorem, non litium & calumniarum conflatorem, non prævacicatorum. *Lev. 19. Non facies calumniam proximo tuo.* Hæc pessima fera, hæret & habitat in pessimæ naturæ medul-

medullis, nec jam inter culpas censetur sed mores, o quam multa sunt in Judiciali & Justitiæ munere, studio partium & consulentium, quæ injuriæ quam juri sunt propria! Nihil tam deforme, tam contra decorum, quam ad civiles illas de justitia contentiones adjungere contumeliam, calumniam, probra aut aliam naturæ acerbiteratem contra legem, *quisquis C. d. postul.* Bonus Advocatus Sacerdos & minister est sacrosanctæ Justitiæ, non debet ergo quenquam verbis vel scriptis lædere aut traducere, aut infida advocacy damno afficere, aut adversarii sui jus dolosis subterfugiis & frustratoriis dilationibus impedire aut remorari. Abominabilis hic est apud Deum, qui malum bonum & bonum malum, lucem tenebras, tenebras lucem appellat: absint ergo verba ambigua & duplici dicta, materia sæpe novarum litium: absint apices illi juris ex minutissimis rebus, interpunctionibus, ambiguitatibus, quibus plerumque sub auctoritate Juris scientiæ perniciosè erratur, absint strophæ & antistrophæ forenses, sophismata & antisophismata, insidiosæ interrogationes, per quas, ut per legitimas disputationes verum a falso non discernitur, cum veritas non quærat angulos sed simplicitatis sit amica: Sophistica hæc est simulata non vera Philosophia, quare non jus quærit sed victoriam & quocunque modo adversarium supplantare: o quam multa etiam in hoc judiciario bello sunt inania, quæ in extrema quadam ordinis pompa, quam in vera causæ cognitione occupantur! Quantus abusus Jurisprudentiæ, si tota ad disputandi argutias & calumniandi artes, non ad æqui aut ini- qui judicium dirigatur. Veteres simpliciter & candide procedebant in suis formulis Judicialiis quod docet formula manus conferendæ in jure, & formula vindicationis. H. E. R. E. I. Q. M. E. A. *Hanc ego rem ex jure Quiritium meam esse ajo: ex- cipiebat alter A. E. E. C. V. At ego eam contra vindico: & for- mula*

mula in actione personali A. T. M. D. O. *ajo te mihi dare oportere.* Respondebat per A. *ajo* vel N. *nego.* Judices post causa cognitionem tabellas in cistam conjiciebant hisce notatis literis: A. id est, *absolvo.* C. *condemno.* N. L. *Non liquet.* Ast in Curiis & tribunalibus quænam hodie occurrunt aucupia verborum & literarum tendicula, captiunculæ forenses, conclusionum formalitates, oppressiunculæ non tantum timidorum sed etiam prudentum: quæ lex, quod SCtum, quod edictum, quod fœdus, quod testamentum, quæ stipulatio non infirmari aut convelli potest, si ad verba rem desistere velimus. Parisiensis quidam civis opulentus laborans morbo vocavit Notarium, rogavitque ut conciperet suum testamentum in talibus verbis ac terminis, ut in explicatione mentis suæ nulla postea oriretur disputatio: ast respondebat Notarius: *Ridesne me Domine? putasne, quod plus possim quam Deus ipse? Ipse fecit unicum testamentum, tamen fuerunt, sunt & erunt semper mille disputationes; & vis tu, ut unum tibi faciam ubi non erunt?* Verus ergo Advocatus non quærat placere parti, sed juri & veritati: non ergo instruat clientes suos, ut negent veritatem, ut falsum respondeant. Cuidam Advocata rusticus promisit Ducatum, ut doceret se modum nunquam causa cadendi: docet ergo, *ut semper negaret omnia:* Advocatus petit mercedem; Rusticus memor præcepti, negat se promississe. Tales sunt, qui docent grandia loqui, sed operantur exigua, largissimi sunt promissores, parcissimi exhibitores, sapientes ut faciant malum, eloquentes, ut impugnent verum: monstrantur digito fraudum magistri, ille prudentior judicatur, qui peritior est fallendi.

*Heu quot in ambages, quot distorquetur in orbes,*

*Quod nodos omnis Regula Juris habet.*

Advocatus quidam, fœlix causarum Patronus, hoc munere se abdi-

abdicaſit & factus eſt religioſus, & ob dexteritatem, in rebus agendis Cœnobio præfectus: verum rebus ſibi non tam proſpere ut prius ſuccedentibus, mirati fratres cauſam inqu runt: ad quos ille: *Dei timor, qui mihi ante oculos, facit, quod tam libere mentiri non audeam, veluti in ſeculo ſolebam.*

Th. XX.

**P**Ræterea bonus Advocatus lites abbrevitare debet, aut circum ſcriptius aut conciſius eas tractare, perſugiaque forrenſia intercludere & rimas fugitivorum obſtruere: bonæ enim fide qui litigat, ad ſententiam parat: aſt qui timet catastrophen, e lite litem ferit, diem ex die dicentio: imo victi in uno foro provocant ad aliud & hæc provocatio morandi *judicii* potius quam auxilii cauſa fit, imo calumniarum eſt alimentum. *Foliographi*, qui ea, quæ tribus foliis & articulis comprehendendi poterant, ad 30. prolongant, chartam implentes variis heterogeneis, quibus Judicum oculos deterrent & quaſi longis Iliadibus confundunt & obruunt, peſſimi ſunt cauſarum diſceptatores, & raro quid ſoliti afferunt: vacua vaſa plurimum ſonant: minus docti verba multiplicant & dere puſilla longa texunt proœmia: foliola congerunt verbis plena, ſubſtantia vacua, quibus non terminantur negatia, niſi marſupiiis evacuatis: brevis ergo eſt: bonus Advocatus quam Juris auctoritas in ipſa cauſæ penetralia recta deducit, non enim multa ſpargit tela, qui certa ictus deſtinatione jugulum cauſæ ferire caller: nihil magis manifeſtam facit veritatem, quam brevis & pura narratio. Recte *Bernbardus lib. 1. c. 9. ad Pontificem Eugenium.* *Miror quemadmodum religioſe aures tuæ audire ſuſtinent bujuſmodi diſputationes Advocatorum & pugnas verborum, quæ magis ad ſubverſionem quam ad inventionem proſciunt veritatis: corrige pravum morem & præcide linguas vaniloquas & labia doſoſa claude.* Recte *Fabius: indocti*

*docti dicunt omnia, doctis, est modus & electio: & aliud est loqui multa, aliud id loqui quod expedit. Verba causæ tria sufficiunt bonæ. Non oportet multis verbis pauca dicere, sed paucis multa. Verba nimia molesta sunt ubique. Ob id binas habemus aures & os unicum, ut plura audiamus, loquamur paucissima. Optimi homines in dicendo brevissimi sunt. Ne quidem si vera dicunt creditur loquacibus. Ut corpore tenues, veste se solent dilatare, sic ingenii aut sapientia inopes diffundunt se verbis; qui multa loquuntur, aut falsa aut superflua loquuntur, quæ omnia a veri Jcti & Advocati professione debent esse alienissima.*

## Th. XXI.

**V**ERUS ergo Advocatus & Justitiæ Administrator in Curia & Cancellaria, non nisi justa agit, nec tam amat forense bellum habere, quam juste gerere. Juris certa fiducia qui nituntur, statim vela pandunt litis, progredi cupiunt in altum, causam adversarii fugacis faucibus premere student, omnia tergiversationum & dilationum commenta conterunt, palam & via regia dimicant; ast causæ injustæ sibi conscii, non æquitate, non bona fide nituntur, sed contentione forensi, coitione judiciali, prolusionibus immorantur, præscriptionibus moratoriis litem trahunt, & quovis modo per fas & nefas ad victoriam grassantur, dum causis iniquis colores quærunt, si modo recipiant: quædam enim prorsus non sunt defendenda justa Advocato: injustus, ut equus admiffarius hinnit ad equas, ita adhinnit etiam ad causas injustas, quando sentit odorem lucri. Tutius non semper justo Advocato committimus & probo. Quis utilem causæ suæ judicabit, quem domi scelestum cernit? Hoc esset in cæno fontem quærere? ex turbida aqua potum petere: Papinianus ne mortis quidem metu adduci potuit, ut parricidium *Caracallæ* defenderet, *facilius,*



*cilius, dicens, id patrari quam defendi posse. Non ita Baldus revocans consilium ob metum Principis, quasi a non intelligente scriptum, si illud esset offensurum aures sui Regis. Quot hodie non Papiniam sed Baldi sunt imitatores! Illum excuso qui ex mala clientis informatione causam injustam in principio putavit esse justam, si postea eam deserat. l. rem non novam. ff. Patroni Cod. de Judic. Et illum laudo qui partes litigantes ad amicabilem transactionem deducit ne periclitetur amicitia & mutua dilectio tantopere Christianis commendata, ne tempus pereat, facultates atterantur, ne animi nostri tranquillitas cunctis rebus præferenda, turbetur: hic Advocatus ostendit se non proprium commodum sed solam clientis utilitatem respicere. Verecunda cogitatio ejus, qui lites execratur. l. 4. ff. de alienat. Impium est consilium suadentis clientibus ut Judicis animum donis & muneribus expugnent. l. ut puta. ff. sedetsi. ff. d. cond. ob turp. caus. ejuravit enim iniquam calumniam l. 14. §. 1. C. d. Judic. quare suadebit clienti victori ut adversario restituat quod injusta sententia ademit, imo ipse turpissimum quod accepit salarium restituere tenetur. Sed recte Augustinus Ep. 36. Quis Advocatus reperitur qui dicat suscepto suo, Recipe quod mihi, dum male adessem dedisti: redde adversario quod ei me inique agente abstulisti. Vladislao Polonia Rex cum suafu uxoris bona alicui ablata restituisset, dixit uxor Regina: Pignora quidem reddidimus, ceterum lachrymas eorum quis reddet? Lachrymas viduarum, pupillorum & innocentium clientum quis reddet? Non debet pudere Advocatum mutare consilium & opinionem, visis melioribus rationibus. Qui causas desperatas contra conscientiam fovent, easque voce, lingua, scriptis defendunt, solent nonnunquam mori ut vixerunt, & ita in eo puniuntur, in quo deli-*

deliquerunt. Malo cuidam Advocato cum laboraret in extremis, oblata ei est SS. Eucharistia: & dicebat ille: Judicetur primo, an justum sit ut eam accipiam: cumque adstantes dicerent: *Nos hoc justum fore judicamus*: respondit: *Vos qui pares estis mihi judicare non potestis*: Lex enim dicit, *Par in parem non habet imperium*: & sic expiravit. In summa, qui aliis per injustitiam nocet, seipsum maxime lædit.

Th. XXII.

UT tandem concludam hanc disputationem: Jurisprudentia ars omnium liberalissima, non magis corrumpitur quam ab avaritia. Cur enim discitur? non ut a clientibus stipem colligamus, non ut ex reorum sordibus splendorem quæramus, non ut vocem & fidem vendamus, aut quæ alia fas & nefas confundens distat avaritia, sed ut licitum ab illicito distinguamus, æqui & iniqui limites subtili discrimine designemus, Reip. & singulis consulamus, quare indole sua quia in commune & alienum vergit bonum, non debemus honestæ hujus matronæ decus turpi quæstui prostituere, & quasi ex *Helena* Scortum facere, quod fit, quando Jurisprudentia ad solum quæstum & divitias abutimur & eam ut vulgare opificium nobis ad subsidium paupertatis vel ut instrumentum divitiarum comparamus. Tunc pulcherima Jurisprudentia sordidis scædatur ministeriis, nec fides integra manet, ubi magnitudo quæstum speratur. Statera linguam habet ad duas lances, sed semper linguam se ad ponderosorem inclinat lancem: ita iniquus Advocatus linguam habet & duas manus: ast manus illa cui plus imposueris, trahit semper ad se linguam: hac damnifera est nisi funibus argenteis ligetur. Quidam Advocatus *bovem* accepit ab uno litigantium, ab alio

alio equum: hic postea coram Iudice tacebat. Is qui bovem dederat, dixit: *bos loquere*: at respondebat ille, *non possum quia equus non permittit*: & sic neutri advocavit; Et ita Justitia, *ars æqui & boni*, facta est *ars equi & bovis*. Vidua quædam novam bigam dedit suo causidico: at pars adversa dedit bovem Advocatus die iudicii instante primo egregie agebat pro parte viduæ, at in fine contra eam directe conclusit: Ad quam vidua: *Domine, male vadit biga*. Respondet Causidicus, *Oportet omnino quod sic incedat, quia bos trahit eam*. Unus avaris Iudicibus oleum donaverat, alter porcum: dicebant Iudices porcum vas olei fregisse, & ita qui majus donum attulerat Jus favorabilius obtinebat. Vulgo dicitur, *ungendas esse manus Iudicum & Advocatorum*: hoc mysterium simplex quædam scæmina non intelligens, vas oleo plenum secum tulit, manusque inungere cepit: Advocatus mulieris simplicitatem, actionis tamen mysterium intelligens, *Satis nunc*, inquit, *unctionis est, sed ad extergendas manus ulnis aliquot melioris panni mihi est opus*: quod cum illico mulier attulisset & paulo post quod intendebat obtinisset, ad vicinos reversa, *unctionis*, ait, *nulla vis sed detersionis major est*. Demostheni, olim objectum, eum non *Synanchen* sed *argyranchen* pati. Dolendum profecto quod togæ illa ornamenta propter avaritiam apud multos tam male audiant; propter prævaricationes, quando in eadem causa pro utraque parte consulant; quando justæ causæ requisiti defensionem deserunt, quando viduis & pauperibus aut aliis miserabilibus personis & omni humano præsidio destitutis opem ferre gratis recusant, quod tamen in multis Academiis gradum Doctoratus aut Licentiæ suscepturi conceptis verbis jurare debent. Non videbit diem malum, qui dies bonos habere pauperem fecit. Hoc modo

do partimonium DEO creditur, quod nec Respublica eripit, nec Fiscus invadit, nec calumnia aliqua forensis evertit, quia tuto hæreditas ponitur, quæ Deo custode servatur. Salarium tamen honestum a valentibus solvere, ad probabilem quantitatem pro conditione causæ, pro Advocati facundia, non pro codicum vel foliorum scriptorum numero, quid enim hoc aliud esset quam ultro incitare loquacitatem, recte accipiunt Advocati: quod Judex qui de causa cognovit potest definire. Rectius tamen esse statuit *Parthen. litic. lib. 2. c. 7. n. 5.* & publicum malitiæ Advocatoriæ remediū, si in qualibet Curia vel Cancellaria numerus Advocatorum restringatur, iisque tunc Salarium ex publico constituatur Principis arbitrio, ad quod omnes litigaturi conferre deberent, utque adeo nihil acciperet ab ipso Cliente: consilium optimum: sic enim multorum nobilium, civium subditorum & rusticorum patrimonia non ita exurgerentur, ut hodie fit a togatis illis Vulturibus & Harpyis qui etsi in utramque aurem dormiunt, tamen opera eorum ex mora & tempore æstimantur: & nisi hoc fieret, dicunt, *so möchte der Teuffel ein Advocat oder Jurist seyn. Aut. Disc. Vom Justicien Brest pag. 94.* Hæc de usu & abusu Juris in Curiiis & Cancellariis circa lites, circa temerarios litigantes & Justitiæ ministros dicta sufficiant, utinam pro definiendis litibus remedia opportuna possint inveniri! concludo cum *D. Augustino Serm. ad Iudices 35. O Iudices scientiam & Justitiam mundi amantes, attendite quid agatis, nam scientia mundi pleni estis & in ipsa moriemini: quæ est enim scientia mundi, nisi thesaurum congregare, luorum terrenum acquirere, decipere proximum, mentiri, jurare, justitiam caute pervertere & similia in cunctis agere: ista enim sapientia mundi est, in istis fere tota vita vestra consistit*

*fit & ideo attendite, qui iudicatis terram, quia dum, humana  
curantur, aeterna perduntur gaudia. Proh dolor!*

*Improbilas tanti, probitas jam denique parvi  
Penditur, ut probum, sit pene esse probum.*

*Sed gaudeamus,*

*JESUS CHRISTUS Rex caeli & terræ, Dominus  
mundi, magni consilii angelus, Redemptor noster,  
Advocatus omnium bonorum est in caelis.*

*EI SIT LAVS ET GLORIA IN SEM-  
PITERNA SECVLA.  
AMEN.*

---

## COROLLARIA.

I.

*NOstræ ætatis virorum magnorum, non quan-  
ta veterum est æstimatio.*

II.

*Tyrannorum proprium est auricularios, speculato-  
res & delatores alere.*

III.

*Princeps vividus suorum animos non debet depri-  
mere.*

IV.

*Hominibus illustribus est peregrinandum.*

F 3

V. Glo-

V.

*Gloria bellica soli Principi cujus auspiciis parta,  
est tribuenda.*

VI.

*Illustres cum humilioribus matrimonia contrahere non debent.*

VII.

*Destinata sacris bona licitum aliquodo in profanos usus convertere.*

VIII.

*Herouum filii noxæ.*

IX.

*Nescit regnare qui nescit dissimulare.*

X.

*Sacerdotium cum officio politico recte potest nunquam sociari.*

XI.

*Expedit ut belli Dux ipse præliis intersit.*

XII.

*Nocturna prælia non probamus.*

XIII.

*Honesta victoria est quæ paratur stratagemate.*

XIV.

*Servitus in natura fundamentum habet.*

XV.

*Non est vera Machiavelli sententia illa, quod metui quam amari sit tutius.*

XVI.

*Ex desperatione qui sunt pugnaces, non sunt dicendi fortes.*

XVII.

XVII.

*Prælium inituri clamare non est inconsultum.*

XVIII.

*Legatis non est licitum munera accipere.*

XIX.

*Pedites ut plurimum præstant in bello equitibus.*

XX.

*Fugere simpliciter non est inhonestum.*

XXI.

*Amuletis militaribus nulla vis contra vulnera inest.*

XXII.

*Comitatus muliebris in exercitu non ferendus.*

XXIII.

*Mendici in Rep. non sunt ferendi.*

XXIV.

*Famæ magnum in bello momentum.*

XXV.

*Homicidas numerata pecunia non debemus impunes dimittere.*

XXVI.

*Ebrietas probrosa est.*

XXVII.

*Vtile est Reipublica, juventutem assueferi Gymnasticæ.*

XXVIII.

*Consuetudo sepeliendi res pretiosas cum defunctis non est probanda.*

XXIX.

*Plus sæpe in duce quam in exercitu est momenti.*

XXX.

XXX.

*In bello à diaQopia non est amplectenda.*

XXXI.

*Corporis curandi ars prius invenitur quam animi.*

XXXII.

*Medicum pluris solent facere homines, quam moralem philosophum.*

XXXIII.

*Advocatus, Medicus & Pharmacopola, pauperibus nisi gratis adsint reputantur pro homicidis.*

XXXIV.

*Advocatus Clienti suo injuste ad mortem condemnato fugam ex carcere suadere & auxilium ad eam præbere potest.*

XXXV.

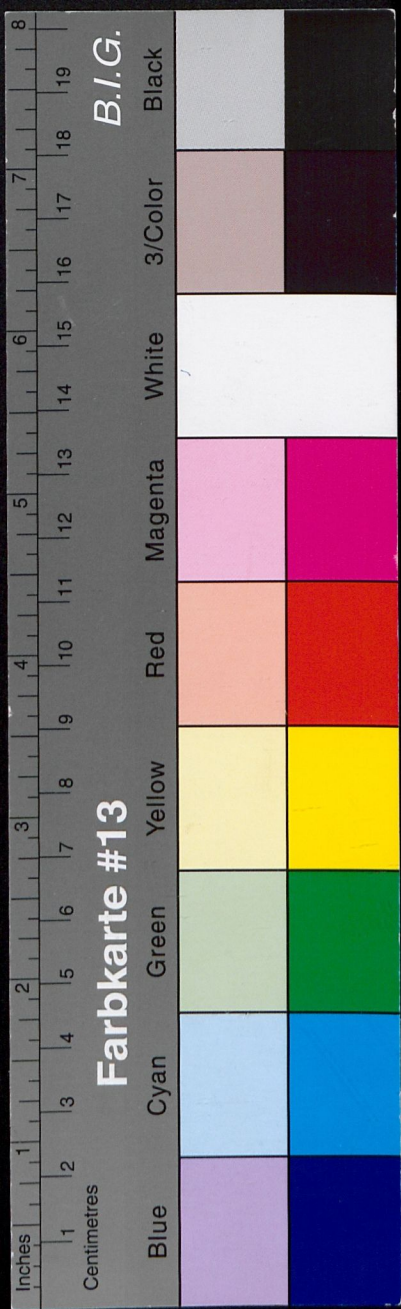
*Male Bodinus Imperatorem nostrum vocat Principem ranarum.*

XXXVI.

*Non est licitum Advocato in Clientis sui causa simulere, contra Pufend.*

MC.





*W. m. II, 290.*  
*h. 56, 12.*

X 2346552

ARNOLDI MAURITII  
HOLTERMANNI,  
I. V. D. CONSILIARII HASSIACI ET PAND. P. P. ORD.

II k  
3432

DE  
VARIO JURIS VSV  
ET ABVSV IN CVRIS  
ET CANCELLARIIS,

Vom  
Sebrauch und Schreibbrauch  
der Rechten in Landeleuten  
und Rathhäusern.



VITEMBERGAE,  
RECUSA IN OFFICINA HAKIANA.  
MD CC XXXIX.

66